

UDK 373.3(497.4)(091)

1.04 Strokovni članek

Prejeto: 28. 2. 2013

Tatjana Hojan*

Nekaj stoletnih šol v letu 2014*Some 100-year-old schools in 2014****Izveček***

Prispevek obravnava nekaj šol, ki so pričele s poukom leta 1914. Bilo jih je malo, ker se je takrat pričela prva svetovna vojna. Podatki so iz registra osnovnih šol v Slovenskem šolskem muzeju in objavljenih člankov o teh šolah.

Abstract

The article deals with some schools that started functioning in 1914; there were few because of the start of World War One. The relevant data is taken from the register of primary schools in the Slovenian School Museum and articles published about these schools.

Število novih šol v letu 1914 je bilo zelo majhno, ker se je takrat pričela prva svetovna vojna. Med letoma 1915 in 1919 pa sploh ni bilo novih šol. Šole, ki so praznovalе jubileje od 110 let dalje, je obdelala Slavica Pavlič v Šolski kroniki 2003.¹

Štiri obravnavane letošnje stoletne šole leže na različnih delih Slovenije, v Prekmurju, Primorju in v notranjosti. Ena še vedno deluje, ena je podružnična, dve pa sta ukinjeni.

Gaberje (pri Lendavi)

Gaberje leže 4 km od Lendave. Do leta 1914 so otroci iz Gaberja hodili v šolo v Gornji Lakoš, tega leta pa so zgradili lastno rimskokatoliško šolo. Imela je dve učilnici in dve učiteljski stanovanji. Do leta 1941 so poučevali štirje učitelji in ena učiteljica, najdlje je učil Mikloš Flisar. Leta 1925 se je doslej dvooddelčna šola povečala v trooddelčno. Do leta 1920 je bil učni jezik madžarski, kasneje pa je vedno bolj pre-

* Tatjana Hojan, prof. slov. jezika, bibliotekarska svetovalka SŠM v p., Ljubljana; e-pošta: tatjana.hojan@gmail.com

1 Slavica Pavlič: Jubileji šol v letu 2004. Šolska kronika 2003, št. 1, str. 67–80.

Stavba osnovne šole Gaberje, zgrajena leta 1914, ukinjena 1978. (SŠM, fototeka)

vladoval slovenski. Med drugo svetovno vojno je bil reden pouk do 1943, nato so šolo zasedli vojaki, takoj po vojni pa begunci.

Po osvoboditvi je bil prvi ravnatelj šole Ivan Breže. Po šolski reformi leta 1958 je postala podružnična šola Osnovne šole Draga Lugariča Lendava s šestimi oddelki. Leta 1978 je bila ukinjena.

Viri

Slovenski šolski muzej, dokumentacijska zbirka, mapa šole
Miroslav Kokolj in Bela Horvat: Prekmursko šolstvo od začetka reformacije do zloma nacizma. Murska Sobota, 1977, str. 442.

Ljubljana - Moste

Do leta 1913 so otroci iz Most, Sela in Vodmata hodili v razne ljubljanske šole, od leta 1906 pa v novo postavljeno šolo na Šmartinski cesti št. 96. Nemško šolsko društvo Schulverein je leta 1913 hotel zgraditi v Zeleni jami nemško osnovno šolo. Na pobudo slovensko zavednega ljubljanskega župana so ustanovili slovensko šolo v Mostah in začeli zidati zanjo poslopje. Leta 1914 zgrajena dvonadstropna stavba je imela 15 učilnic in bila petrazredna. Pouk v njej se je pričel 12. septembra 1914, nadučitelj je bil Janko Grad. Ker je bila takrat že prva svetovna vojna, je moralo šolsko vodstvo že novembra poslopje prepustiti vojski. Pouk je potekal v številnih javnih in zasebnih stavbah. Šele tik pred koncem vojne so se učenci lahko vrnili v šolsko poslopje. Šola

Stavba osnovne šole v ljubljanskih Mostah. K prvotni stavbi meščanske šole je bilo prizidano drugo nadstropje, ki je bilo 6. septembra 1958 slovesno odprto in poimenovano po Vidi Pregarc. (SŠM, fototeka, inv. št. 1119)

je postala 8. septembra 1918 osemrazredna. V šolskem letu 1924/25 so šolo razdelili na samostojni deški in dekliški osemrazrednici, ki pa sta se 1. septembra 1926 spet združili pod enim upraviteljem. V šolskem letu 1929/30 je bila na šoli odprta obrtno-nadaljevalna šola, ki jo je obiskovalo 76 vajencev. Ta je bila ukinjena 1936. leta, ko je bila občina Moste pridružena Ljubljani in je šolo prevzel krajevni šolski odbor Ljubljana. V šolskem letu 1936/37 je bil na šoli ustanovljen otroški vrtec z dvema oddelkoma.

Pred drugo svetovno vojno so na šoli poučevali nekateri znani učitelji, pisatelji in pesniki, poleg Janka Grada še Rudolf Pečjak, Julij Slapšak, Fran Erjavec, Janez Jalen in Janko Samec.

Po drugi svetovni vojni se je osnovna šola med 10. in 11. septembrom 1948 preselila v poslopje nekdanje meščanske šole na Bazoviški ulici, v poslopje na Zaloški pa X. gimnazija.

Popolna osemletka je postala leta 1958, ko so dozidali drugo nadstropje. Odprtje nove šole je bilo 6. septembra in šola je takrat dobila ime po Vidi Pregarc.

Viri

Slovenski šolski muzej, dokumentacijska zbirka, Mapa osnovne šole Moste.

Cene Omerzel: Življenje in delo v šolskem poslopiju na Zaloški cesti v Mostah od 1913 do danes. Šolska kronika 2001, št. 1, str. 101–113; št. 2, str. 276–277.

*Stavba osnovne šole Sv. Peter (od 1954 do 1992 Raven – Sečovelje).
(SŠM, fototeka, inv. št. 2375)*

Sv. Peter (Raven - Sečovelje)

Sv. Peter leži med dolino Dragonje in reke Drnice. Šolo je dobil leta 1914, pouk je potekal v občinski hiši. Prvi učitelj je bil Ivo Lovrenčič, ki je leta 1917 odšel v vojsko. Pouk je bil do konca vojne prekinjen, nato pa je pouk potekal v italijanskem jeziku. Od leta 1923 je pouk potekal v novoustanovljeni šoli v Novi vasi, v hiši Antona Špeha, leta 1926 pa so Italijani v zaselku Raven zgradili šolsko poslopje za vasi Sv. Peter in Novo vas. Poslopje je bilo v drugi svetovni vojni zelo poškodovano, po osvoboditvi pa obnovljeno. Leta 1953 je bilo zgrajeno poslopje za učiteljska stanovanja, 1954 pa prizidek k šoli. Tega leta je kraj dobil ime po zaselku Raven, od leta 1992 pa se je spet imenuje Sv. Peter. V šolskem letu 1961/62 je bila izvedena reorganizacija omrežja osnovnih šol in tudi šola Raven je postala podružnica osnovne šole Sečovelje z enim oddelkom.

Viri

Slovenski šolski muzej, dokumentacijska zbirka, mapa šole.

Žažar

Kraj leži 4 km od Horjula. Do ustanovitve šole so otroci hodili k pouku v Podlipu. Šola je bila ustanovljena leta 1913, s poukom pa so pričeli 1. novembra 1914, ko

*Šolsko poslopje osnovne šole Žažar s šolskim vrtom, zgrajeno leta 1927.
(SŠM, fototeka, inv. št. 895)*

je bilo zgrajeno šolsko poslopje. Kmalu so prostori postali premajhni, zato so leta 1927 postavili novo stavbo. Največ zaslug za to so imeli: šolska upraviteljica Kristina Lavrin Velkovich, Martin Trček, predsednik krajevnega šolskega sveta in vrhniški župan dr. Janko Marolt. Šola je imela tudi zelo lepo urejen šolski vrt. Vsako leto je bila od 1. novembra do 31. marca ponavljalna šola. Med drugo svetovno vojno je bilo šolsko poslopje poškodovano, zato je pouk potekal šele od 17. oktobra 1944 dalje. V šolskem letu 1964/65 je postala 4-razredna šola podružnica Osnovne šole I. bataljona Dolo-mitskega odreda Horjul. Z odlokom 1. septembra 1978 je bila šola ukinjena, učenci pa hodijo k pouku v Horjul.

Viri

Slovenski šolski muzej, dokumentacijska zbirka, mapa šole.